

Varför är vissa platser mer **attraktiva för boende** än andra?

– en forskningsöversikt om de faktorer som skapar boendeattraktivitet

Den här rapporten innehåller en diskussion om vad attraktivitet är, samt en forskningsöversikt om varför vissa platser är mer attraktiva än andra att flytta till och bo på.

Dnr: 2014/008

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon: 010 447 44 00
Fax: 010 447 44 01
E-post: info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta: Inger Normark
Telefon: 010-447 44 58
E-post: inger.normark@tillvaxtanalys.se

Förord

Tillväxtanalys har fått regeringen uppdrag att öka kunskapen om de faktorer som skapar attraktiva platser. Den här rapporten utgör ett underlag i vår redovisning av uppdraget och syftar till att öka kunskapen om varför vissa platser är mer attraktiva än andra att flytta till och bo på. Uppdraget slutredovisas i sin helhet i december 2014.

Rapporten innehåller en diskussion om vad attraktivitet är och hur det kan mätas, samt innehåller en forskningsöversikt om varför vissa platser är mer attraktiva än andra ur ett boendeperspektiv. Rapporten innehåller avslutningsvis ett förslag till en modell för hur boendeattraktivitetens bestämningsfaktorer kan sammanfattas. Översikten kommer att utgöra underlag för det fortsatta arbetet i uppdraget, bland annat genom att utgöra referensram för urval och analys av de fallbeskrivningar som ska ingå i arbetet.

Rapporten har skrivits av Gustav Hansson. Författaren vill rikta ett stort tack till Thomas Niedomysl (Lunds universitet), samt Klas Fritzon och David Berglund (Tillväxtverket) för värdefulla kommentarer.

Östersund, juni 2014

Jan Cedervärn

Avdelningschef, avdelningen för tillgänglighet och regional tillväxt
Tillväxtanalys

Innehåll

Sammanfattning	7
Summary	8
1 Inledning	9
2 Vad är attraktivitet och varför är det intressant att studera?	10
2.1 Vad är attraktivitet?	10
2.2 Varför är det intressant att studera attraktivitet?	10
3 Vad bestämmer boendeattraktivitet?	12
3.1 Vad är boendeattraktivitet?	12
3.2 Studier av personers flyttningar och boendeattraktivitet	17
3.2.1 Arbetsmarknadens betydelse	17
3.2.2 Betydelsen av ameniteter och sociala relationer	19
3.2.3 Städer och boendeattraktivitet	24
4 Vad bestämmer näringslivets lokalisering?	26
4.1 Näringslivet lokaliseras där det åtnjuter flest fördelar	26
4.2 Koncentrationsfördelar och insatsfaktorernas rörlighet	26
4.3 Att stå stadigt på ett halt underlag	28
4.4 Produktionscykelteorin och att vara innovativ på olika sätt	28
4.5 Hur kan kommuner och regioner arbeta för att skapa ett gynnsamt näringslivsklimat?	29
5 Avslutande diskussion	30
5.1 En modell för boendeattraktivitet	30
5.2 Vidare studier	32
Referenser	34

Sammanfattning

Förmågan att behålla och attrahera kompetens, företag och kapital är avgörande för lokal, regional och nationell utveckling. Frågor som ”varför är vissa platser mer attraktiva än andra?” har kommit att bli allt viktigare. Tillväxtanalys har därför fått regeringens uppdrag att utveckla kunskapen inom detta område. Den här rapporten utgör ett underlag i vår redovisning av uppdraget och består av en forskningsöversikt om varför vissa platser är mer attraktiva än andra ur ett boende- och livsperspektiv.

Attraktivitet som begrepp kan delas in i antingen boende-, besöks- eller näringslivsattraktivitet. En plats med en hög boendeattraktivitet är en plats där människor vill bo. En plats med en hög besöksattraktivitet är en plats som människor vill besöka, medan en plats med en hög näringslivsattraktivitet är en plats där företag vill vara lokaliserade. Den här rapporten är inriktad mot att beskriva vad som bestämmer boendeattraktivitet. Rapporten ger även en kortare beskrivning av vad som bestämmer näringslivsattraktivitet.

En plats med en hög boendeattraktivitet är en plats dit människor vill flytta och där människor vill bo kvar. Detta innebär att personers flyttningar kan användas som ett mått på boendeattraktivitet. Den här rapporten innehåller därför en översikt av forskningen om personers flyttningar i Sverige.

Forskningen visar att individers lokaliseringsbeslut bestäms av en kombination av olika faktorer såsom arbets- och karriärmöjligheter, boendemiljö, närhet till familj och vänner, fritidsmöjligheter, samt utbudet av kultur och nöjen. Betydelsen av dessa olika faktorer varierar givetvis för olika grupper av människor. Exempelvis så flyttar personer med en högskoleexamen i regel i högre utsträckning på grund av arbets- och karriärmöjligheter, än personer som inte har en högskoleexamen. De som flyttar kortare sträckor flyttar främst på grund av faktorer relaterat till boende, medan de som flyttar längre sträckor främst flyttar på grund av arbete eller studier.

En grundförutsättning för att en flytt ska komma till stånd är dock att personen har ett arbete eller en försörjning. Regionala skillnader i arbetsmarknadssituation utgör därmed en viktig förklaringsfaktor för personers flyttningar.

Summary

Title: Why are some places more attractive than others? A research overview of the determinants of migration in Sweden

The ability to attract and retain skilled labour, business and capital is important for local, regional and national development. Questions such as, “Why are some places more attractive than others?” are becoming increasingly important. Growth Analysis (The Swedish Agency for Growth Policy Analysis) has therefore been tasked with enhancing the knowledge in this area. This article constitutes our first report on this subject, and consists of a research overview of why some places are more attractive than others.

The term “attractiveness” can be subdivided into three areas – attractiveness for living, attractiveness for business, and attractiveness for tourism. A place with a high level of attractiveness for living is a place where people want to live and settle. A place with a high level of attractiveness for business is a place where enterprises want to settle. Finally, a place with a high level of attractiveness for tourism is a place which many people want to visit. This report focuses on attractiveness for living. This report also gives a brief description of factors that determine why some places are more attractive for business and enterprises than other places.

A place with a high level of attractiveness for living is a place where people want to move to, settle and live. Migration can therefore be used as a measure for attractiveness for living. This report therefore consists of an overview of the research on migration in Sweden.

Research shows that people’s migration decisions are influenced by a combination of factors such as: work and career opportunities, the living environment, social reasons, culture and entertainment facilities, or other amenities. The relative importance of these factors differs between people. For example; persons with a university degree have a higher tendency to migrate due to work and career opportunities than people without a university degree. People who migrate a relatively short distance tend to migrate due to factors related to housing and the living environment, whereas people who migrate a relatively long distance tend to migrate due to change of workplace or due to education and studies.

A prerequisite for migration is, however, that the person has a job or other means to support his or her livelihood. Regional differences in the labour market are thus an important explanatory factor for migration patterns in Sweden.

1 Inledning

Förmågan att behålla och attrahera kompetens, företag och kapital är av stor betydelse för ekonomisk utveckling. Att skapa attraktiva platser utgör därmed ett verktyg för ekonomisk utveckling. Att skapa attraktiva platser kan även utgöra ett mål i sig, eftersom attraktiva platser representerar platser där vi vill bo och leva. Att skapa en förståelse för hur attraktiva platser skapas samt ”varför vissa platser är mer attraktiva än andra?” är därför av stort intresse.

Tillväxtanalys har fått regeringens uppdrag att öka kunskapen om de faktorer som skapar attraktiva platser, samt att beskriva hur andra länder arbetar med attraktivitet. Den här rapporten utgör ett underlag i vår redovisning av uppdraget och består av en forskningsöversikt om varför vissa platser är mer attraktiva än andra ur boendesynpunkt. Målgruppen för rapporten är aktörer på lokal, regional och nationell nivå.

Attraktivitet hänvisas vanligtvis till antingen boende-, näringslivs-, eller besöksattraktivitet. En plats med en hög boendeattraktivitet är en plats dit människor vill flytta. En plats med en hög näringslivsattraktivitet är en plats där företag vill vara verksamma, medan en plats med en hög besöksattraktivitet är en plats som människor vill besöka. Dessa olika typer av attraktivitet har flera likheter, men också olikheter eftersom de avser att attrahera olika målgrupper.

Den här rapporten syftar till att behandla boendeattraktivitet. Detta val ter sig naturligt eftersom ett stort fokus kring attraktivitet handlar om att få människor att vilja flytta och bo på en plats. Rapporten ger också en förståelse för näringslivsattraktivitet, eftersom tillgängligheten till ett arbete utgör en förutsättning för att kunna klara ens försörjning och därmed även utgör en förutsättning för boende. Besöksattraktivitet behandlas dock inte lika utförligt, utan den som vill lära sig mer om detta hänvisas istället till studier om turism- och destinationsutveckling (se till exempel Tillväxtanalys 2012a och 2014).

Rapporten är disponerad enligt följande. Kapitel 2 innehåller en beskrivning av vad attraktivitet är och varför det är intressant att studera. Kapitel 3 innehåller en forskningsöversikt om boendeattraktivitetens bestämningsfaktorer. Detta kapitel beskriver även hur boendeattraktivitet kan mätas. Kapitel 4 ger en översikt av vad som bestämmer näringslivets lokalisering. Kapitel 5 innehåller en sammanfattning av rapporten genom att föreslå en modell för boendeattraktivitet. Rapporten avslutas med att ge förslag till vidare studier.

2 Vad är attraktivitet och varför är det intressant att studera?

2.1 Vad är attraktivitet?

Att ge ett generellt svar på frågan ”vad är attraktivitet?” är svårt eftersom attraktivitet är en subjektiv uppfattning och varierar beroende på vem man frågar. Ett sätt att komma framåt i frågan är därför att generalisera kring vad olika grupper tycker är attraktivt. Ett sätt att klassificera olika typer av attraktivitet är därmed att skilja på:

- Boendattraktivitet,
- Näringslivsattraktivitet och
- Besöksattraktivitet.

En plats med en hög *boendattraktivitet* är en plats dit människor vill flytta och där människor vill bo kvar. Att skapa en boendattraktivitet innebär således att skapa en attraktiv plats för människor att vilja bo på. En plats med en hög *näringslivsattraktivitet* är en plats där företag vill vara lokaliserade, medan en plats med en hög *besöksattraktivitet* är en plats som människor vill besöka (se även Telemarksforsking, 2013).

Dessa tre typer av attraktivitet har både likheter och olikheter. En tydlig olikhet är att de riktar sig till olika målgrupper, det vill säga till antingen bosättare, företag eller besökare. Att de tre typerna av attraktivitet riktar sig till olika målgrupper innebär även att de i stor utsträckning bestäms av olika faktorer. De tre typerna av attraktivitet har också flera likheter, eftersom det som är attraktivt för en grupp även kan vara det för en annan grupp.

En förutsättning för att en individ ska kunna bo på en viss plats är att individen har ett arbete eller en försörjning (se kapitel 3). Detta innebär att faktorer som påverkar en regions näringslivsattraktivitet, till viss del även påverkar regionens boendattraktivitet.

Besöksattraktivitet innebär att få människor att besöka en plats, det vill säga att skapa en ökad turism och att bidra till det lokala näringslivet. En Orts eller regions näringsliv består dock (oftast) inte bara av turism, vilket innebär att besöksattraktivitet kan beskrivas som en delmängd av näringslivsattraktivitet.

Besöksattraktivitet har också likheter med boendattraktivitet, eftersom det som besökare anser är attraktivt ofta även uppskattas av de som bor på platsen. Att vilja bo och att vilja besöka en plats är dock inte samma sak. En person som tycker att en plats är attraktiv att besöka önskar inte nödvändigtvis att bo där. Det kan t.o.m. vara så att det kan uppfattas som oattraktivt att bo på en plats där det finns många turister. Det finns även en viktig skillnad mellan att vilja besöka en plats under en längre tid, till exempel i form av delårsboende i en sommarstuga, och att vilja bo på platsen permanent. En plats som är attraktiv för delårsboende är helt enkelt inte attraktiv i sådan mån eller på ett sådant sätt att det är attraktivt att bo där permanent (för mer om delårsboende se Tillväxtanalys 2012b).

2.2 Varför är det intressant att studera attraktivitet?

En viktig orsak till varför det är intressant att studera boendattraktivitet är att befolkningen minskar och under en längre tid har minskat i flera kommuner och regioner (se till exempel Tillväxtanalys 2013a). Att befolkningen minskar innebär att skatteunderlaget minskar, vilket innebär att det blir svårare att bedriva den kommunala

verksamheten. Flera orter, kommuner och regioner är därför intresserade av att skapa en inflyttning och få folk att vilja stanna kvar på orten, det vill säga att skapa en boendeattraktivitet.

Ett annat problem som flera kommuner och regioner upplever är att det finns en brist på arbetskraft och kompetens (se till exempel Tillväxtanalys 2010a). Om en arbetsgivare inte får tag på rätt kompetens kan arbetsgivaren bli tvungen att minska verksamheten, alternativt flytta verksamheten till en annan ort där rätt kompetens finns. En region kan därför vara intresserad av boendeattraktivitet på grund av regionens kompetensförsörjningssituation (se Tillväxtanalys 2013b).

De orter som är intresserade av att skapa en ökad boendeattraktivitet är inte sällan även intresserade av att skapa en ökad näringslivs- och besöksattraktivitet, eftersom tillgängligheten till ett arbete är en förutsättning för att människor ska kunna klara sin försörjning och därmed kunna bo på orten.

På nationell nivå finns det ett intresse av att attrahera kompetens och kapital till att vilja komma till Sverige, eftersom de kan bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft. På nationell nivå finns det även ett intresse av att det finns en rörlighet på arbetsmarknaden. Arbetskraftens geografiska rörlighet utgör en viktig funktion för att få en effektiv matchning mellan lediga jobb och arbetssökande. Arbetskraftens rörlighet utgör även en viktig del av samhällsekonomin anpassning till förändrade förutsättningar, såsom den tekniska utvecklingen och strukturomvandlingen (SOU 2007:35).

En ökad attraktivitet kan således ha flera positiva effekter på den ekonomiska utvecklingen. Ekonomisk utveckling ska dock inte ses som ett mål utan som ett medel för att få den välfärd vi efterfrågar. Attraktivitet kan dock ses som både ett medel för ekonomisk utveckling, men även som ett mått på välfärd eftersom att bo och besöka attraktiva platser är något vi efterfrågar.

Det är dock viktigt att tydliggöra varför insatser för att skapa attraktiva platser utförs och vad som ska uppnås. Fjertorp (2012) hävdar att kommuner ibland har ett fokus på befolkningstillväxt enkom därför att det har kommit att utgöra en måttstock över en välmående kommun. Det kan dock diskuteras om det finns stöd i kommunallagen för sådana insatser. Fjertorp hävdar därför att satsningar på befolkningstillväxt medelst kommunala resurser endast bör utföras om det gagnar den befintliga befolkningen.

Regionernas arbete med attraktivitet kan också beskrivas som en konkurrens om befolkningen och ett nollsummespel. Detta nollsummespel blir skadligt om det skulle medföra hinder för den regionala kompetensförsörjningen eller om arbetskraftens rörlighet skulle begränsas. Det är dock svårt att argumentera för att arbetet med attraktiva platser kommer att resultera i ett sådant scenario, eftersom insatserna främst verkar för att skapa en ökad rörlighet och inte en ökad inlåsning. Det kan dock givetvis vara så att en del platser inte utnyttjar sin fulla potential eftersom de anses mindre attraktiva än andra platser. Detta skulle till exempel kunna innebära att agglomerationsfördelarna i storstäderna inte utnyttjas i tillräcklig utsträckning, vilket skulle kunna innebära att storstäderna inte fungerar som de tillväxtmotorer de skulle kunna vara (se avsnitt 3.2.3).

3 Vad bestämmer boendeattraktivitet?

Det här kapitlet ger en översikt av den forskning som finns om varför vissa platser är mer attraktiva än andra att bo på. Innan det är dags att gå in på forskningsöversikten är det lämpligt att diskutera vad som egentligen menas med boendeattraktivitet och hur det mäts.

3.1 Vad är boendeattraktivitet?

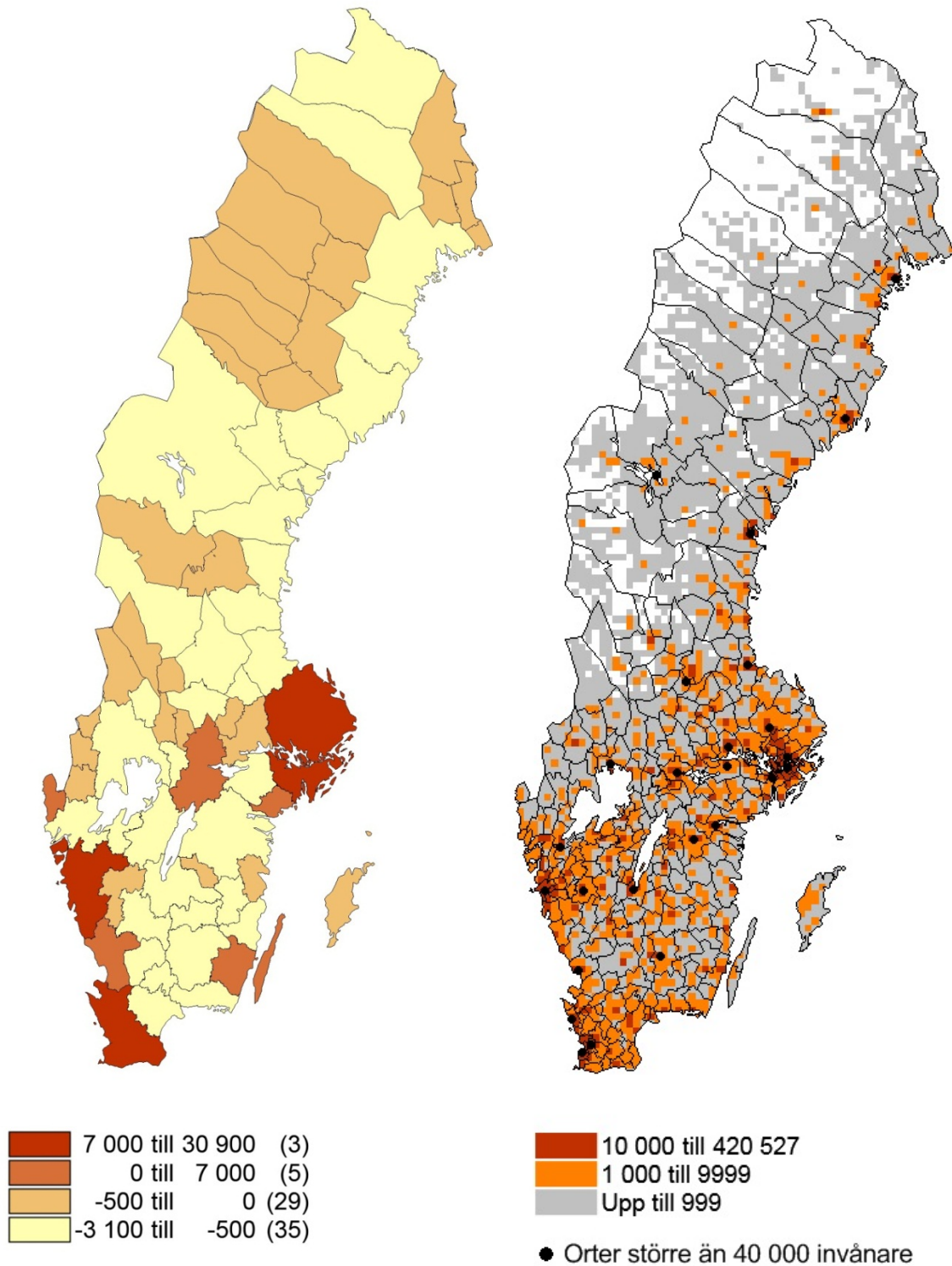
En plats med en hög boendeattraktivitet är en plats dit människor vill flytta och där människor vill bo kvar. Ett mått på boendeattraktivitet är därmed befolkningsmängden, eftersom platser där en stor mängd av befolkningen har valt att bo är att betrakta som attraktiva platser.

Den högra kartan i Figur 1 redovisar befolkningsmängden år 2012 fördelat på 10x10 kilometers rutor. Figuren visar bland annat att Stockholm, Göteborg och Malmö är platser med en stor befolkningsmängd och att dessa platser därför är att betrakta som attraktiva. Eftersom befolkningsmängden redovisas per 10x10 kilometers ruta, ges en nyanserad bild av befolkningens lokalisering. Från kartan framgår att det finns ett stort antal platser med en hög befolkningskoncentration och att det därför finns många platser som är att betrakta som attraktiva. En hög befolkningstäthet kan också vara ett mått på icke attraktiva platser, till exempel förorter till stora städer. Att använda befolkningsmängden som ett mått på attraktivitet bör därför troligen inte användas för alltför geografiskt avgränsade platser.

Om befolkningens lokalisering är ett mått på boendeattraktivitet är det även intressant att studera hur befolkningsmängden i olika regioner förändras. Förändringar i befolkningen kan härledas till tre faktorer: skillnaden mellan födda och döda, skillnaden mellan inflyttning och utflyttning, samt skillnaden mellan invandring och utvandring. För boendeattraktivitet är det in- och utflyttning som är intressant att studera, eftersom det visar hur individers val av boendelokalisering förändras. Regioner med en positiv nettoflyttning (det vill säga att inflyttningen är större än utflyttningen) kan tolkas som regioner med en hög boendeattraktivitet, medan regioner med en negativ nettoflyttning kan tolkas ha en boendeattraktivitet på avtagande.

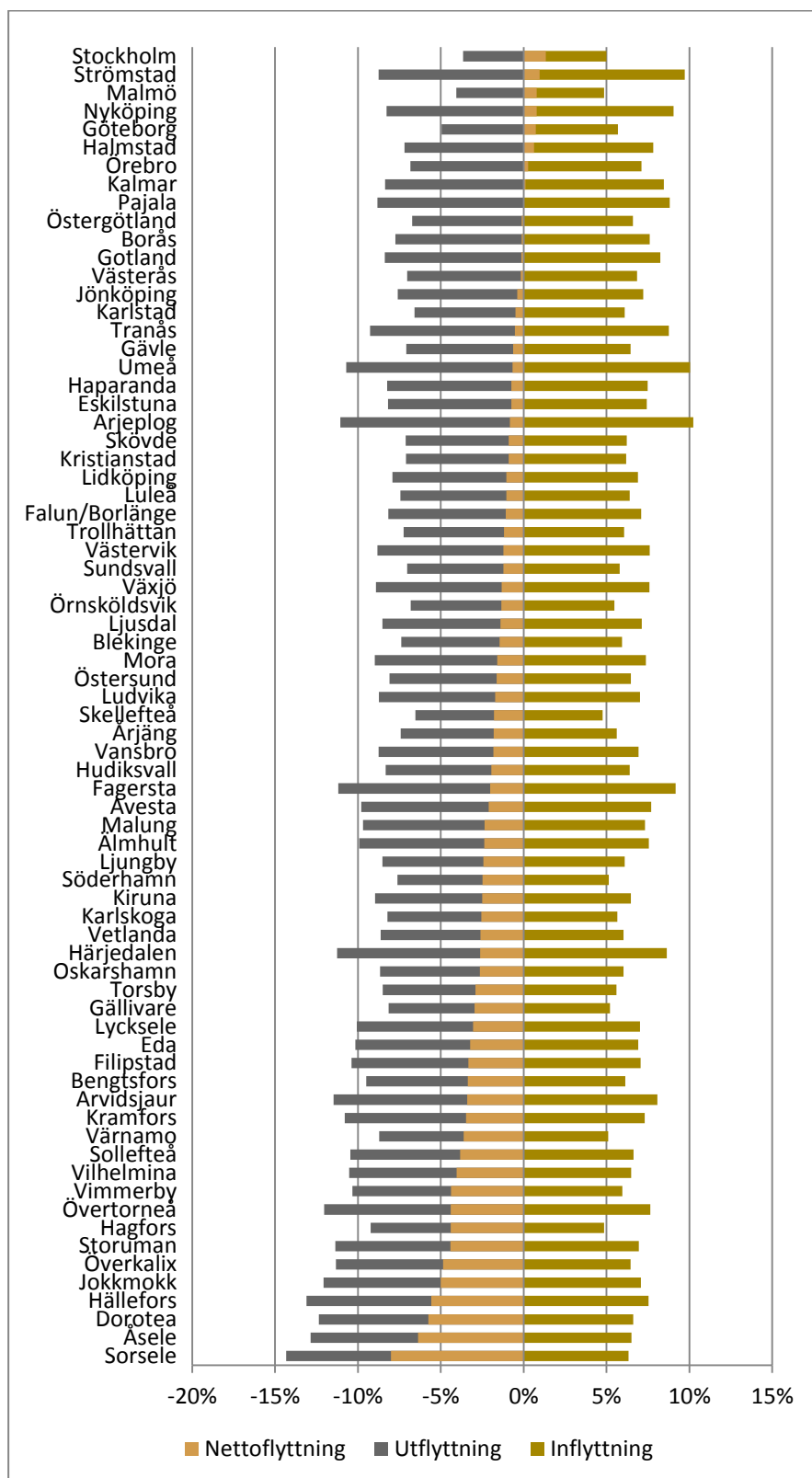
För att mäta en flyttning bör hänsyn tas till både tid och rum, det vill säga dels hur *långt* en person måste flytta för att det ska betraktas som en flyttning, men också hur *länge* personen måste bo på platsen för att det ska anses vara en flytt. Den vänstra kartan i Figur 1 visar nettoflyttningen mellan åren 2007 och 2012. En flyttning är här definierad som en flytt från en FA-region till en annan. En FA-region är en så kallad funktionell analysregion och är konstruerad för att representera ”vardagsregioner” där människor bor och arbetar. En flytt mellan FA-regioner är därmed att betrakta som betydande eftersom en sådan flytt förväntas förändra en persons vardag.¹

¹ Ett alternativ till att använda FA-regioner i det här exemplet hade varit att använda LA-regioner (Lokala arbetsmarknadsregioner). Indelningen i LA-regioner ändras från år till år beroende på arbetspendling och är därför att föredra vid analyser av enskilda år. FA-regionerna förändras inte från år till år och är därmed att föredra vid analyser över tid.

Figur 1 Nettofölyttning 2007–2012 mellan FA-regioner (vänster), samt Befolkningsmängd 2012 per 10x10 km (höger).

Källa: SCB/RTB

Figur 2 Inflyttning, utflyttning och nettoflyttning 2007–2012 i förhållande till befolkning 2007, FA-regioner

Källa: SCB/RTB

Att en flytt här definieras som en flytt mellan två FA-regioner utgör således den rumsliga dimensionen. Den tidsmässiga dimensionen utgörs här av att en flytt representeras av ett byte av mantalsskrivningsort, vilket således visar att det inte är fråga om ett delårsboende utan en mer permanent flytt. Detta mått visar dock inte hur länge i år räknat en person har bott eller avser att bo på orten.

Figur 1 visar att endast 8 av 72 FA-regioner har haft en positiv nettoflyttning mellan åren 2007 och 2012. Stockholm, Göteborg och Malmö är de regioner med högst positiv nettoflyttning. Stockholm är dessutom den region som har haft både högst positiv nettoflyttning (30 858 personer) och högst nettoflyttning i förhållande till befolkning 2007 (1,33 procent).

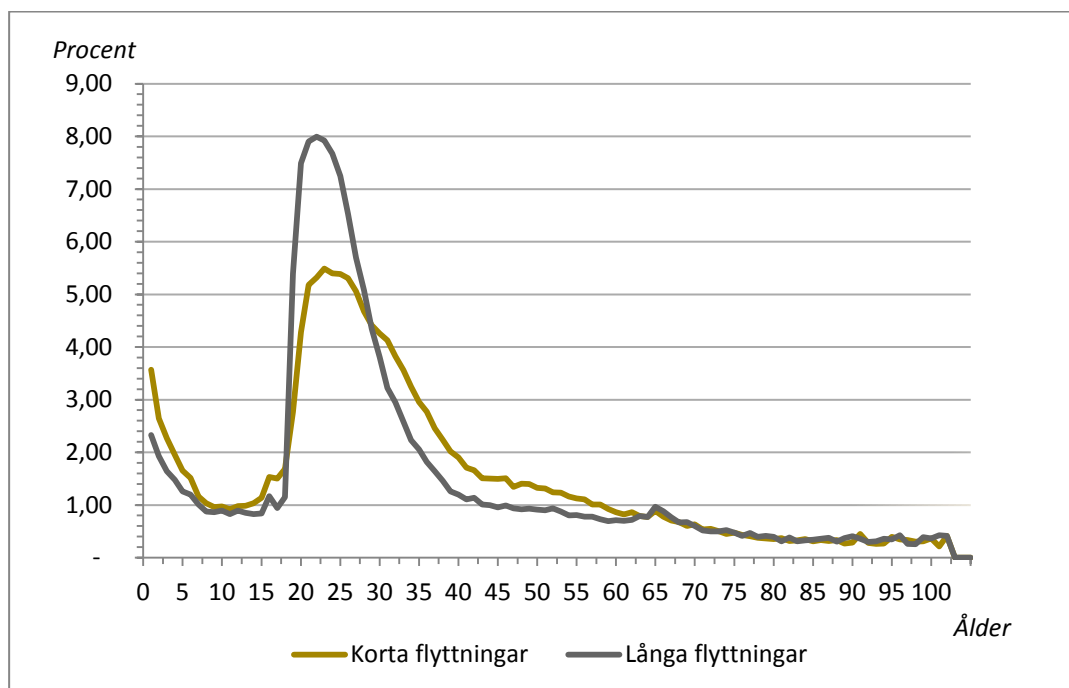
Samvariationen mellan befolkningsförändring och nettoflyttning är hög, det vill säga regioner som har en befolkningsökning har generellt även en positiv nettoflyttning. Detta beror inte enbart på att flyttningarna påverkar befolkningsmängden, utan även på att det oftast är yngre personer som flyttar vilket får effekter på barnafödandet (SOU 2007:35).

Ett annat sätt att illustrera flyttningar mellan FA-regioner är att som i Figur 2 redovisa både inflyttning, utflyttning och nettoflyttning. Denna figur visar därmed att även om nettoflyttningen är förhållandevis liten, så kan in- och utflyttningen ha varit betydande. Fagersta FA-region har exempelvis haft en inflyttning på 9 procent, men en utflyttning på 11, vilket innebär att nettoflyttningen blir minus 2 procent. Arbetskraftens geografiska rörlighet är av väsentlig betydelse för en väl fungerande arbetsmarknad. Att det således sker flyttningar in och ut ur en region är därför ett tecken på att det finns en rörlighet på arbetsmarknaden. Att precisera hur stor denna rörlighet på in- och utflyttare bör vara är dock svårt att uttala sig om.

Flyttintensiteten varierar inte enbart mellan regioner utan även för olika åldrar. Figur 3 visar flyttningsintensiteten för olika åldrar mellan åren 2011 och 2012. En lång flyttning definieras här som en flyttning mellan två FA-regioner, medan en kort flyttning definieras som en flyttning mellan två kommuner inom samma FA-region.

Figur 3 visar att det främst är personer i åldrarna 19 till 30 som står för de långa flyttningarna. En person som är 18 år har en flyttintensitet på en procent, det vill säga en procent av 18-åringarna flyttade mellan två FA-regioner mellan åren 2011 och 2012. En 19-åring har däremot en flyttintensitet på 6 procent. Flyttintensiteten är som störst för åldrarna 21 till 23 då den ligger på 8 procent. Flyttintensiteten sjunker sedan till 4 procent för 30-åringarna och 2 procent för 35-åringarna. Flyttintensiteten fortsätter sedan att sjunka ytterligare, med avbrott för en tillfällig ökning till 1 procent för 65-åringarna för att tidigare har legat på 0,7 procent för 61-åringarna. Det är således främst personer i åldrarna 19 till 30 år som flyttar, medan flyttningar i samband med pensionering är mycket ringa. Dessa resultat är i linje med tidigare studier (SOU 2007:35).

Figur 3 visar även flyttningsintensiteten för korta flyttningar. Flyttmotiven för korta och långa flyttningar bör rimligen vara något olika (se mer om detta i avsnitt 3.2.2). Eftersom de längre flyttningar främst omfattar personer i åldrarna 19–30 år, är det rimligt att ställa sig frågan om inte flyttintensiteten är mer jämnt fördelat över ålder för de kortare flyttningarna? Skillnaderna i flyttintensiteten mellan korta och långa flyttningarna är dock inte så stora. För åldrarna 30 till 50 ligger flyttintensiteten på mellan 0,5 till 1 procentenheter högre för korta flyttningar i förhållande till långa. Dessa resultat förändras inte av om korta flyttningar beräknas som flyttningar mellan två kommuner inom samma län.

Figur 3 Flyttningsintensitet för korta och långa flyttningar mellan 2011 och 2012

Anm.: Flyttningsintensitet är beräknad som antalet flyttningar i förhållande till befolkningen i ettårsklasser. Långa flyttningar avser flyttningar mellan två FA-regioner, medan korta flyttningar avser flyttningar mellan två kommuner inom samma FA-region.

Källa: SCB/RTB

Boendeattraktivitet kan även mätas på andra sätt än genom var människor bor eller flyttar. Ett alternativ mått på boendeattraktivitet är bostadspriser, eftersom regionala skillnader i bostadspriser kan tolkas som att representera personers betalningsvilja för att vilja bo på olika platser (se Telemarksforsking 2013 för en översikt). Detta mått kan dock vara svårare att använda eftersom bostadspriserna bestäms utav en rad olika faktorer.

Bostadspriserna bestäms till exempel inte bara av efterfrågan utan även av tillgången på bostäder. Efterfrågan på bostäder bestäms dessutom främst utav skillnader i inkomster och inte av regionala skillnader i befolkningstillväxt (Boverket, 2014).

Att använda befolkningstillväxt eller inflyttning som ett mått på en attraktiv och välmående plats kan också vara missvisande. En kommun eller region kan givetvis vara attraktiv och välmående även om befolkningen inte ökar. Inflyttning och befolkningstillväxt är i egentlig mening ett symptom på att en plats är attraktiv. Detta innebär att det är intressant att diskutera andra mått av boendeattraktivitet, till exempel att i likhet med OECD (2013) mäta välmående, eller att som i tidningen Fokus (2014) klassificera kommuner utefter variabler såsom ohälsa, medellivslängd, antal anmälda brott, arbetslöshet och så vidare.

I forskningsöversikten nedan redogörs för studier över flyttmönster och varför olika individer väljer att flytta till olika platser. Individers flyttningar utgör ett mått (ett symptom) på platsers boendeattraktivitet. Förklaringarna till varför olika individer väljer att flytta till olika platser innebär därmed att vi får en förståelse för vad som gör olika platser attraktiva att bo på.

3.2 Studier av personers flyttningar och boendeattraktivitet

En persons lokaliserings- och flyttbeslut beror på en rad olika faktorer, till exempel arbetsmarknadsförhållanden, utbildning, närhet till släkt och vänner, samhällsservice och kulturutbud. Dessa faktorer bör inte bara tillfredsställa ett behov för stunden, utan bör även kunna tillfredsställa individens behov över en överblickbar period in i framtiden. För att skapa en förståelse för boendeattraktivitet är vi intresserade av att dels skapa en förståelse för vilka faktorer som är av betydelse för ett flyttbeslut, men också hur betydelsefull varje enskild faktor är i flyttbeslutet.

Forskningen om personers flyttningar utgörs generellt av två typer av studier: genom att observera flyttströmmar eller genom att undersöka personers uttalade preferenser. Det första angreppssättet innebär att studera faktiska flyttmönster medelst kvantitativa data, medan det andra angreppssättet innebär att genom enkäter och intervjuer undersöka personers flyttpreferenser. Dessa två angreppssätt kan därför beskrivas som ”personers uttalade preferenser” och deras ”faktiska agerande” och utgör viktiga komplement till varandra. Forskningsöversikten nedan innehåller därför både studier av personers flyttmönster och studier av personers flyttpreferenser.

Forskningsöversikten syftar till att ge en överblick av forskningen om de faktorer som skapar boendeattraktivitet. Valet av studier är avgränsat till studier publicerade i vetenskapliga tidskrifter eller motsvarande. Studier som studerar svenska förhållanden har prioriterats, eftersom resultat från andra länder eventuellt inte är generaliserbara för svenska förhållanden.

3.2.1 Arbetsmarknadens betydelse

En omfattande studie av flyttningar i Sverige är ”Flyttning och pendling i Sverige” som utgör bilaga 3 till långtidsutredningen 2008 (SOU 2007:35). Denna rapport tar upp relevant forskning, beskriver förekomsten av flyttningar i Sverige, samt studerar på olika sätt flyttningens drivkrafter. De flyttmönster som studeras är flyttningar från ett LA-område till ett annat. LA-områden utgör likt FA-regionerna en representation av funktionella regionala arbetsmarknadsregioner.

LU-bilagan analyserar bland annat hur regionala attribut kan förklara skillnader i flyttströmmar mellan regioner. Resultaten visar att flyttströmmarna generellt går från regioner med ett sämre arbetsmarknadsläge till regioner med ett bättre arbetsmarknadsläge (där arbetsmarknadsläge är mätt som arbetslöshet, vakanser eller personer i arbetsmarknadspolitiska program). Studien visar även att det är större flyttströmmar till regioner med ett relativt stort intag till högskolestudier (SOU 2007:35, kapitel 5).

Samma studie visar även att flyttströmmarna huvudsakligen går från relativt mindre till större regioner. Större regioner har generellt ett mer diversifierat näringsliv och en bredare och mer attraktiv arbetsmarknad. En större region ger således större möjligheter till en lokal jobbrörlighet och är mer attraktiv för par där båda förvärvsarbetar, eftersom det ger bättre möjligheter på arbetsmarknaden. En större region erbjuder även generellt ett större utbud av privat och offentlig service.

Att regionala skillnader i arbetsmarknadssituation utgör en viktig förklaring till de mellanregionala flyttningarna, innebär att de regionala skillnaderna i arbetslöshet borde minska över tiden. Sett över tidsperioden 1986 till 2004 har också de regionala skillnaderna i arbetslöshet minskat. I jämförelse med andra OECD länder har Sverige dessutom en låg regional spridning i arbetslöshet. Det finns dock fortfarande regionala

skillnader i arbetslöshet och dessa skillnader förefaller att vara persistenta, det vill säga regioner som hade en relativt hög arbetslöshet 1986, hade i regel även en relativt hög arbetslöshet 2004. Att de regionala skillnaderna i arbetslöshet består kan ha flera olika förklaringar. En möjlig förklaring är att det finns skillnader i boendeattraktivitet, det vill säga en regionalt bunden livskvalitet som utgör en motvikt mot en sämre arbetsmarknadssituation.

I LU-bilagan studeras även hur individers egenskaper har påverkat de regionala flyttningarna. Resultaten visar att sannolikheten för flytt ökar om individen har varit arbetslös. Sannolikheten för flytt ökade även för individer som var studerande och för individer med en universitetsutbildning. Resultaten visar även att sannolikheten för flytt avtar med ålder och för personer med hemmavarande barn.

Individer som tidigare har pendlat eller flyttat mellan två LA-områden har en högre sannolikhet att flytta. Det kan finnas flera förklaringar till att personer som tidigare har flyttat väljer att flytta igen. Dessa personer kan till exempel ha en högre preferens för att flytta, de kan ha ett yrke som kräver en geografisk rörlighet, eller att de har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden vilket gör att de måste flytta.

Studier av individers flyttningar görs både på hushåll (det vill säga samboende par) och för ensamstående individer. Sannolikheten för att flytta påverkas av samma faktorer för ensamstående som för par. Ensamstående påverkas dock generellt mer av ovanstående faktorer än sammanboende par gör, troligen på grund av att ensamstående inte har en partner att ta hänsyn till. Studien av sammanboende par visar även att sannolikheten för flytt är lika stor oavsett om det är mannen eller kvinnan som är arbetslös. Sannolikheten för att ett par flyttar är dock större om mannen är studerande, än om kvinnan är studerande (SOU 2007:35, kapitel 5).

I LU-bilagan studeras även om flytten har haft någon påverkan på flyttarnas arbetsinkomster (det vill säga i jämförelse med de inkomster de skulle ha haft om de inte flyttat). Resultaten visar att hushållsinkomsten för gifta eller samboende blir högre om de flyttar och båda har ett arbete. Det är dock de högutbildade männen som vinner mest på att flytta och det är inkomstökningarna för denna grupp som huvudsakligen ligger bakom den positiva effekten sett över samtliga hushåll. Kvinnor verkar således inte få några signifikant positiva effekter på den *egna* inkomsten, vare sig de har en examen från universitet eller högskola, eller om de har en utbildningsnivå motsvarande treårigt gymnasium eller lägre. Hushåll där både mannen och kvinnan har en gymnasial utbildning eller lägre, uppvisar dock inga effekter på hushållets inkomster. Studien visar även att ensamstående får en positiv effekt på arbetsinkomsten av att flytta. Denna effekt är positiv för både kvinnor och män, men gäller i huvudsak för de med en examen från högskola eller universitet (SOU 2007:35, kapitel 6).

Ökningen av hushållets inkomster uppskattas till i genomsnitt 7–15 procent av den genomsnittliga bruttoinkomstnivån, medan inkomstökningen för ensamstående uppskattas till 10–20 procent (SOU 2007:35, sid 169). Förändringen på arbetsinkomsten är således betydande. Denna inkomstökning bör dock sättas i relation till de kostnader (tillfälliga och permanenta) som uppkommer till följd av en flytt.

För att sammanfatta: LU-bilagan (SOU 2007:35) visar att flyttströmmar mellan regioner till stor del kan förklaras av regionala skillnader i arbetsmarknadssituation. Bilagan visar därmed att individens arbetslöshetsstatus utgör en viktig *push*-faktor för att flytta. Bilagan visar även att en flytt till en annan LA-region i genomsnitt medför en inkomstökning,

åtminstone om personen har en högskoleexamen. Möjligheten att öka arbetsinkomsten utgör en *pull*-faktor för individers flyttbeslut.

3.2.2 Betydelsen av ameniteter och sociala relationer

LU-bilagan (SOU 2007:35) ger en klar bild av arbetsmarknadens betydelse för flyttningar, men säger desto mindre om betydelsen av andra faktorer som till exempel boendemiljö, utbudet av offentlig och kommersiell service eller tillgången till fritidsaktiviteter. Det finns dock en stor forskningslitteratur som studerar betydelsen av dessa typer av faktorer.

I forskningslitteraturen är det vanligt att studera betydelsen av så kallade "ameniteter". I det engelska språket står ordet "amenity" för en faktor som underlättar, förenklar eller som ger nytta eller nöje. En "amenitet" kan således innefatta en rad olika faktorer. Niedomysl och Clark (2014) menar t.o.m. att det i forskningslitteraturen inte finns en tydlig definition av "ameniteter" och att ordet ibland får representera allt annat än betydelsen av sociala relationer och betydelsen av den regionala arbetsmarknaden. I detta avsnitt redogörs för en del av den forskning som har studerat betydelsen av sociala relationer och olika typer av ameniteter.

Florida och den kreativa klassen

Florida (2002) har ifrågasatt arbetsmarknadens betydelse för boendeattraktivitet genom att hävda att utbudet av ameniteter är den främsta faktorn för personers flyttbeslut.

Enligt Florida skapas regional tillväxt genom förekomsten av: Teknologi (att en stor del av näringslivet är inriktat mot högteknologi), Talang (att en stor del av arbetskraften är verksam i kreativa yrken), samt Tolerans (att det finns en öppenhet och en tolerans i samhället). Detta innebär att företag inom högteknologiska branscher och den så kallade "kreativa klassen" (det vill säga de som arbetar inom högteknologi och andra kreativa yrken) är av stor betydelse för den ekonomiska tillväxten. Enligt Florida bör därför insatser inriktas mot att attrahera den kreativa klassen, vilket i sin tur kommer innebära att företag kommer vilja lokalisera sig på orten i syfte att vara nära den kreativa klassen.

Floridas tes går därmed i korthet ut på att om den kreativa klassen attraheras så kommer de högteknologiska företagen att attraheras, eftersom det inom dessa "kreativa" branscher är företagen som lokaliseras där arbetarna finns och inte tvärt om. Regioner bör därför satsa på att attrahera den kreativa klassen, vilket åstadkoms genom att satsa på ameniteter såsom kultur och nöjen.

Kritik mot Florida

Att kultur och nöjen utgör en av flera bestämningsfaktorer för personers flyttbeslut är det få som ifrågasätter. Vad som däremot är intresseväckande är att Florida (2002) ger kultur och nöjen en så stor betydelse. Detta påstående är ett av skälen till att Florida (2002) har kritiserats i forskarvärlden (se till exempel Hansen och Niedomysl, 2009; eller Asheim och Hansen, 2009).

Först och främst bör det uppmärksammas att Floridas teori avser stora städer och en delmängd av arbetsmarknaden. Floridas teori kan därmed förklaras som att den avser "de stora städernas kamp om de bästa hjärnorna". Kritiken mot Florida kvarstår dock även med detta i beaktande.

Glaeser (2005) menar att Floridas (2002) slutsats att städerna bör attrahera de kreativa arbetarna är helt korrekt. Florida kan dock möjligen kritiseras för att det knappast är en ny

upptäckt: att kreativa och välutbildade personer är viktiga för ekonomisk tillväxt är att betrakta som välkänt. Glaesers huvudsakliga kritik är att Florida gör en olycklig sammanblandning mellan välutbildade personer och det som kallas den ”kreativa klassen”. Genom att använda Floridas mått för den kreativa klassen och ett mått för andelen välutbildade personer, kan Glaeser visa att det är förekomsten av välutbildade personer och inte den kreativa klassen som förklarar skillnaderna i regional utveckling.

Glaeser vänder sig även mot Floridas rekommendation att attraktivitet bör skapas genom att satsa på kultur och nöjen, eller som Glaeser uttrycker det; genom att skapa ”hippa ställen”. Eftersom det är välutbildade personer och inte Floridas definition av den kreativa klassen som driver regional utveckling, bör en policy för attraktivitet inrikta sig på att attrahera välutbildade personer. I Glaesers mening attraheras välutbildade personer av förorter, bra pendlingsmöjligheter, trygghet och bra skolor.

Vad attraherar hög- och lågutbildade?

Hansen och Nedomysl (2009) har undersökt om det finns några skillnader i flyttmotiv mellan personer med en hög eller låg utbildning. Studien utförs med hjälp av en enkätundersökning av personer som har flyttat i Sverige. Genom att låta högutbildade representera den ”kreativa klassen” undersöker därmed Hansen och Nedomysl en av de centrala frågeställningarna i Florida (2002), det vill säga vad attraherar den kreativa och välutbildade arbetskraften?

Hansen och Nedomysl (2009) finner att de främsta skälen som individer (med hög och låg utbildning) uppger till varför de har flyttat är: arbetsmarknadsrelaterade (26% av de tillfrågade), ett bättre boende (24%), för att gå en utbildning (17%) eller på grund av sociala orsaker/familjerelaterat (16%). Endast 12 procent uppger att de flyttade på grund av den lokala omgivningen (det vill säga kultur, nöjen, kommersiellt utbud och så vidare). Hansen och Nedomysl finner även att de med hög utbildning i högre utsträckning nämner arbetsmarknadsskäl som flyttmotiv än de med en låg utbildning (31% respektive 24%). I övrigt finner Hansen och Nedomysl mycket små skillnader mellan de två grupperna. Dessa resultat ifrågasätter därmed Florida (2002) som hävdar att den kreativa klassen främst flyttar på grund av kultur och nöjen.

I Nedomysl och Hansen (2010) undersöks skillnaderna i flyttmotiv mellan personer med låg och hög utbildning ytterligare. Istället för att enbart studera det som flyttare uppger som deras främsta flyttmotiv (såsom i Hansen och Nedomysl, 2009), låter Nedomysl och Hansen (2010) flyttare betygsätta hur viktigt arbete, karriärmöjligheter, utomhusaktiviteter, samt kultur och nöjen har varit för deras flyttbeslut. Resultaten visar att alla fyra faktorer anses viktiga men i olika utsträckning. De med hög utbildning anser det generellt viktigare med arbets- och karriärmöjligheter, än de med låg utbildning. Ungefär 60 procent av de högutbildade ansåg att arbete var av stor eller av största vikt för deras flyttbeslut. Både i den hög- och lågutbildade gruppen finns det personer som ger arbete och karriärmöjligheter betyget ”av ingen betydelse”. Det är dock främst de med en låg utbildning som anser att arbets- och karriärmöjligheter inte är av någon betydelse.

Avseende betydelsen av kultur, nöjen och utomhusaktiviteter finns det relativt små skillnader mellan hög- och lågutbildade. Ungefär 30–35 procent anser att kultur, nöjen och utomhusaktiviteter är av ingen betydelse, samtidigt som relativt få (ungefär 0–5%) tycker att kultur, nöjen och utomhusaktiviteter är ”av största vikt” (det högsta betyget på en femgradig skala). Resterande (60–65%) tycker att kultur, nöjen och utomhusaktiviteter är av betydelse.

En studie på samma tema är Asheim och Kalso-Hansen (2009) som studerar skillnaderna i lokalisering mellan olika typer av högutbildade. Asheim och Kalso-Hansens hypotes är att olika typer av kreativa personer attraheras av olika faktorer beroende på yrkets kunskapsbas.

Asheim och Kalso-Hansen definierar tre grupper av yrken baserat på yrkets huvudsakliga kunskapsbas: den syntetiska kunskapsbasen, den analytiska kunskapsbasen och den symboliska kunskapsbasen. Den syntetiska kunskapsbasen innehåller yrken såsom ingenjörer, programmerare, kvalitetskontrollanter och så vidare. Den analytiska kunskapsbasen innefattar yrken såsom statistiker, forskare och universitetslärare, medan den symboliska kunskapsbasen innefattar yrken såsom författare och artister.

Asheim och Kalso-Hansen finner att yrken tillhörande den symboliska kunskapsbasen (det vill säga författare och artister) attraheras mer av regioner som kännetecknas av ett "people climate" (det vill säga kultur och nöjen), medan yrken tillhörande den syntetiska kunskapsbasen (det vill säga ingenjörer och programmerare) attraheras mer av regioner kännetecknade som "business climate" (det vill säga regioner med ett bra näringslivsklimat). Yrken tillhörande den analytiska kunskapsbasen (det vill säga forskare och universitetslärare) attraheras lika mycket av både people och business climate. Asheim och Kalso-Hansen (2009) finner således att olika typer av högutbildade grupper attraheras av olika faktorer beroende på yrkets särskilda kunskapsbas.

Betydelsen av arbetsmarknad och ameniteter för flyttningar i Europa

Rodriguez-Pose och Ketterer (2012) har studerat vad som förklarar flyttströmmarna mellan olika regioner i Europa. Genom att använda kvantitativa data har författarna kunnat undersöka betydelsen av dels regionala skillnader i arbetsmarknadssituation, men också av skillnader i ameniteter avseende natur och kultur.

Rodriguez-Pose och Ketterer finner ett starkt stöd för betydelsen av den regionala arbetsmarknaden för personers flyttningar. En hög regional arbetslöshet utgör en stark negativ signal till eventuella inflyttare. Resultaten visar även att flyttströmmar går till regioner där befolkningen har en hög utbildningsnivå eller är inriktad mot högteknologisk industri. Att vara inriktad mot de agrara näringarna har dock generellt en negativ effekt på inflyttningen.

Resultaten visar även att ameniteter i form av naturtillgångar och klimat är positivt för flyttströmmarna. Attraktiva regioner är sådana som har varma vintrar, få mulna dagar samt regioner där förekomsten av naturreservat är betydande. Regioner som har en vacker omgivning, till exempel ett vackert landskap eller vacker arkitektur, är också attraktiva för inflyttare.

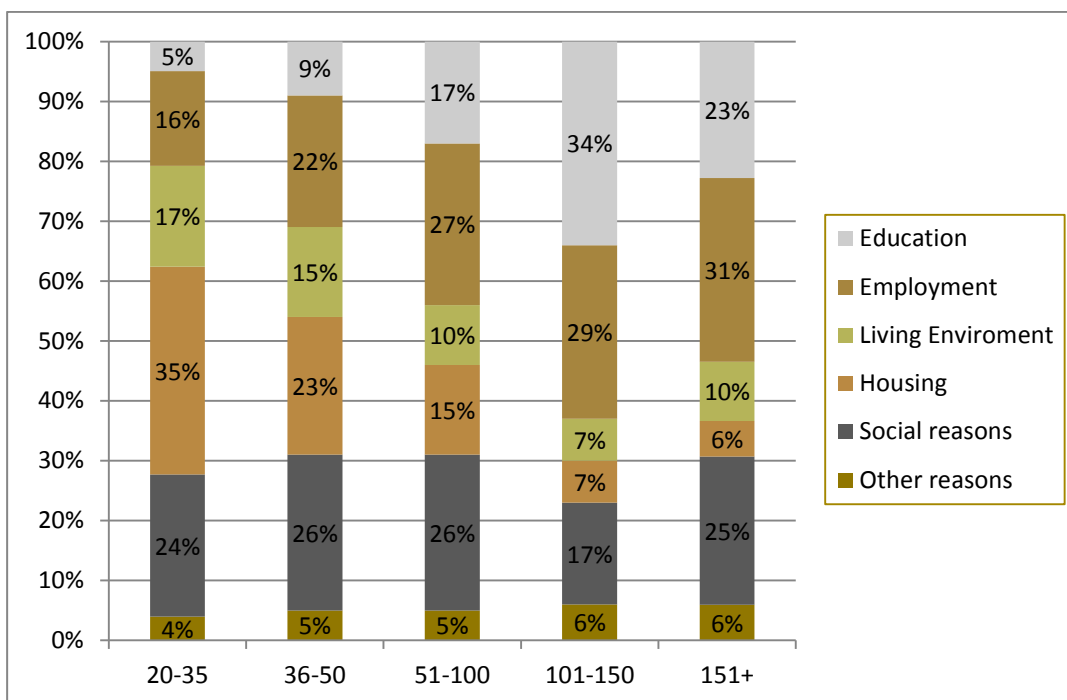
Författarna studerar även betydelsen av andra typer av ameniteter och finner att tillgången till bra transportmöjligheter och ett bra boende är betydelsefullt för inflyttning. Författarna finner dock inget stöd för att kulturella faktorer kopplade till regionens historia eller särart skulle ha någon betydelse för regionens attraktivitet.

Rodriguez-Pose och Ketterer slutsats är att åtgärder för boendattraktivitet blir mer verkningsfulla om de innehåller insatser för både den regionala arbetsmarknadssituationen och tillgången på ameniteter. Platser som har en låg nivå av lokala attraktiva ameniteter får antingen förlita sig mer på regionens ekonomiska förutsättningar eller satsa på att ta fram attraktiva ameniteter.

Finns det en skillnad i motiv bakom korta och långa flyttningar?

En intressant frågeställning gällande migranternas flyttmotiv är huruvida motiven skiljer sig åt gällande korta och långa flyttningar. De personer som flyttar en kort sträcka kommer i de flesta fall att kunna fortsätta leva det liv de levde förut, medan de som flyttar långa sträckor kommer att få genomgå större förändringar. De personer som flyttar en kort sträcka kommer således att behöva byta ut endast en delmängd av de platser de besöker vardagligen (till exempel arbete, skola, kommersiell service), medan de personer som flyttar en lång sträcka troligen kommer att behöva byta ut samtliga. Denna skillnad innebär även att det är logiskt att förvänta sig att flyttmotiven är olika gällande korta och långa flyttningar.

En studie som har studerat huruvida flyttmotiven skiljer sig mellan korta och långa flyttningar i Sverige är Niedomysl (2011a). Studien bygger på en enkätundersökning av personer som flyttade minst 20 km under 2006. Individernas huvudsakliga flyttmotiv delas in i sex grupper: utbildning, anställning, den lokala omgivningen, boende, sociala orsaker, eller övriga orsaker. Figur 1 visar hur flyttmotivet varierar över olika avstånd. För långa avstånd är det således "utbildning" och "anställning" som utgör de mest vanliga flyttmotiven. För kortare avstånd är det däremot "boende" och "sociala orsaker" som utgör de vanligaste motiven. Niedomysl hävdar dock att även i de fall en annan anställning inte utgjorde det huvudsakliga motivet för att flytta, utgör anställning en förutsättning för att flytten ska komma till stånd.

Figur 4 Hur motivet till flyttning varierar beroende på flyttning över olika avstånd (i km)

Källa: Niedomysl (2011a).

Niedomysl (2011a) studerar även hur flyttmotiven varierar avseende variabler som kön, ålder, inkomst, utbildning och så vidare. Män uppger i större utsträckning än kvinnor "anställning" som främsta orsak till flytt för de längre flyttningarna. Förekomsten att flytta långt på grund av den "lokala omgivningen" ökar med åldern, medan förekomsten att flytta

på grund av ”studier” främst gäller personer i åldrarna 18–25. De personer som flyttar långt på grund av annan anställning har vanligtvis en högskoleutbildning som är tre år eller längre.

En annan studie som också studerar skillnaderna mellan långa och korta flyttningar är Nedomysl och Fransson (2014). Istället för att studera personers preferenser (som i studien ovan) studerar Nedomysl och Fransson (2014) registerdata över individers flyttningar. Resultaten visar att de med länge utbildning flyttar i högre utsträckning och över längre avstånd, än de med kortare utbildning. Resultaten visar även att studerande och arbetslösa i större utsträckning flyttar långt än de med en anställning, samt att de som flyttar långt i större utsträckning byter jobb.

Nedomysl och Fransson (2014) studerar även hur olika definitioner av personers flyttningar påverkar deras resultat. På grund av begränsningar i data definieras ofta en flyttning som en flytt mellan två administrativa regioner, till exempel mellan två kommuner eller två län. Detta innebär dock att en del av dessa flyttningar kan vara relativt korta i kilometer räknat. Nedomysl och Fransson (2014) finner att deras resultat förändras beroende på vilken definition av personers flyttningar som används, men att skillnaderna inte är så stora. En flyttning mäts därför mest fördelaktigt i kilometer, men att mäta en flyttning som en flytt mellan två regioner kan vara en godtagbar approximation.

Skiljer sig flyttmotiven mellan att flytta till staden och att flytta till landet?

I en studie av Nedomysl och Amcoff (2011a) studeras skillnaderna hos individer som flyttat till antingen en stad eller till landsbygden. Studien baseras både på en enkätstudie (det vill säga efter individers uttalade preferenser) och baserat på registerdata (det vill säga efter hur individer har agerat). Att använda båda dessa angreppssätt gör det möjligt att studera eventuella skillnader mellan vad folk säger och vad de gör.

Studien visar först och främst att det är en större andel som säger att de vill flytta till landet än vad som faktiskt gör det (30,5 respektive 23,6 procent). Detta skulle kunna innebära att det finns ett uppdämt behov av att flytta till landet. Nedomysl och Amcoff (2011a) visar dock att de individer som säger sig vilja flytta till landet och de som faktiskt gör det, är i huvudsak samma grupper av människor. De som säger sig vill flytta till landet och de som också gör det, har i regel barn, är i större utsträckning medelålders eller äldre i förhållande till yngre, och är större utsträckning egenföretagare. De som vill och de som flyttar till staden är generellt yngre, har en hög inkomst och en hög utbildning.

Att skillnaderna är så pass små mellan de som säger sig vilja flytta till landet och de som faktiskt gör det, innebär att det troligen inte finns ett uppdämt behov av att flytta till landet. Att det dock är en större andel som säger sig vilja flytta till landet än som faktiskt gör det, kan därmed förklaras av att personer inte alltid agerar utefter vad de säger.

Vad motiverar hemvändare?

Hemvändare utgör uppskattningsvis en fjärdedel av de totala mellanregionala flyttningarna i Sverige och i andra länder (Niedomysl och Amcoff, 2011b). I Norge bor ungefär hälften av befolkningen i samma kommun som där de växte upp, varav en tredjedel av dessa består av hemvändare. Var man bor som barn verkar således spela en stor roll för var man bor senare i livet (Sörli et al, 2012). Att skapa en förståelse för vad som motiverar hemvändare är därför av stort intresse.

Niedomysl och Amcoff (2011b) har i en studie av flyttare i Sverige undersökt skillnaderna mellan hemvändare och andra flyttare. Niedomysl och Amcoff finner att hemvändare motiveras i större utsträckning av sociala orsaker, såsom närhet till familj och vänner, än vad som motiverar andra flyttare. Hemvändare flyttar också i mycket mindre omfattning än andra flyttare på grund av möjligheter till studier, det vill säga hemvändare flyttar i regel inte hem för att studera.

Niedomysl och Amcoff studerar även betydelsen av andra faktorer såsom arbetsmöjligheter, boendeaspekter, och den lokala omgivningen (till exempel tillgången till urban miljö eller tillgången till natur). Resultaten visar dock att det för dessa variabler inte finns några tydliga skillnader mellan hemvändare och andra flyttare. Möjligheten att få en anställning på orten utgör dock en förutsättning för att flytten hem ska kunna genomföras. Resultaten visar därmed sammanfattningsvis att hemvändare främst flyttar tillbaka hem på grund av närheten till nära och kära, men särskiljer sig i övrigt inte nämnvärt från andra flyttare.

3.2.3 Städer och boendeattraktivitet

Avsnitt 3.1 ovan illustrerade hur människor framför allt väljer att bo i städer och då främst i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Städer har således en hög boendeattraktivitet, vilket innebär att det är viktigt att skapa en förståelse för varför städer är attraktiva.

Den ökade betydelsen av städer kan beskrivas som att förr så valdes en boendeplats på grund av dess närhet till vatten, medan boendeplatsen idag väljs på grund av dess närhet till en kunskapskälla. Strukturomvandlingen av näringslivet har lett till att sysselsättningen inom de agrara näringarna och inom tillverkningsindustrin har minskat, medan tjänstesektorn har ökat. Denna förändring är betydande eftersom många företag i tjänstesektorn kännetecknas som kunskapsföretag och drar nytta av att interagera med andra företag. Glaeser och Kohlhase (2003) har därför kommit att beskriva stadens roll som en mötesplats som möjliggör och underlättar människors interaktion.

I forskningslitteraturen beskrivs staden som att ge upphov till så kallade agglomerationsfördelar, det vill säga fördelar av att vara lokaliserade nära andra. Agglomerationsfördelar ger upphov till: delning, matchning och lärande, vilka utgör tillväxtskapande mekanismer. Med ”delning” menas att flera kan dela på kostnaden eller samsas om olika faciliteter, till exempel laboratorer, infrastruktur och leverantörer. Med ”matchning” menas att staden ger upphov till en bättre matchning mellan till exempel arbetsgivare och arbetstagare, mellan köpare och säljare, eller mellan potentiella företagspartners. Med ”lärande” menas att agglomeration ger upphov till interaktion och att det därmed är lättare att skapa och sprida idéer (Tillväxtanalys, 2010b och 2011).

En av huvudorsakerna till att städerna har en växande befolkning är således på grund av städernas agglomerationsfördelar och vilken betydelse de har för den regionala

arbetsmarknaden. Staden är även attraktiv för inflyttning på grund av dess utbud av olika ameniteter, till exempel ett rikt utbud av handel och kultur. Det gäller dock att ha en rimlig förväntan på betydelsen av kultur och nöjen (se diskussionen i föregående avsnitt). Tillgången av ameniteter kan trots allt inte utgöra den främsta orsaken till att städerna växer. Om städernas attraktivitet främst beror på dess tillgång av ameniteter skulle de människor som bor i staden vara villiga att bo där till en lägre inkomst, vilket företagen inte skulle vara sena att utnyttja. Löneinkomsterna i städerna är dock inte lägre utan högre än på landsbygden. Detta innebär att det inte kan vara tillgången av ameniteter, såsom ett rikt kulturliv, som utgör den främsta drivkraften för städernas befolkningsutveckling (Tillväxtanalys, 2010b).

Staden har dock inte bara positiva egenskaper som en attraktiv arbetsmarknad och ett brett utbud av ameniteter, utan kan också ha en rad negativa beskafterheter som till exempel trängsel, långa pendlingsavstånd, föroreningar och otrygghet. En individs flyttbeslut till en stad består således av en avvägning mellan stadens behag och dess obehag. Styrkeförhållandena mellan stadens behag och obehag påverkar i sin tur stadens möjlighet att växa. För att städerna ska kunna fortsätta att växa behöver därför stadens obehag minska medan stadens behag behöver öka. Detta innebär att det är viktigt att skapa bra förutsättningar för inflyttning, till exempel genom att skapa bättre förutsättningar för bostadsmarknadens funktionssätt (se till exempel BKN, 2008 och Boverket 2014).

4 Vad bestämmer näringslivets lokalisering?

Föregående kapitel har visat att den regionala arbetsmarknaden utgör en viktig faktor för individers lokaliseringsbeslut. Boendeattraktivitet är därmed delvis beroende av de faktorer som skapar näringslivsattraktivitet. För att få en bättre förståelse för boendeattraktivitet är det därför viktigt att även skapa en förståelse för vad som bestämmer näringslivets lokalisering.

4.1 Näringslivet lokaliseras där det åtnjuter flest fördelar

Näringslivets lokalisering bestäms, enkelt uttryckt, av där företagen finner det mest fördelaktigt att bedriva sin verksamhet. Företag söker således platser där de har mest fördelar, kan få högst intäkter och har lägst kostnader.

Enligt Krugman (1991) bestäms näringslivets lokalisering av främst stordriftsfördelar och transportkostnader. Stordriftsfördelar i produktionen gör att företag väljer att lokalisera sig på endast ett fåtal platser. På grund av transportkostnader kommer företagen att vara belägna nära företagens kunder. Transportkostnaderna är i denna teori nyckeln som sätter igång lokaliseringsprocessen, var de initiala förhållanden, var människor bor, till stor del bestämmer lokaliseringen.

Att använda transportkostnader som bestämningsfaktor för var företag lokaliserar sig har varit vanligt förekommande i litteraturen (se till exempel McCann, 2001; Glaeser och Kohlhase, 2003). Transportkostnader har t.o.m. kunnat användas för att beskriva var städer har bildats. Det är många städer som har anlagts i närheten av vatten eller på andra strategiska platser, eftersom det har underlättat transport och har minskat transportkostnaderna (Glaeser och Kohlhase, 2003). Betydelsen av transportkostnader har dock förändrats. Glaeser och Kohlhase (2003) visar att transportkostnaderna för varor har minskat och är nu så pass låga att de inte borde spela en avgörande roll för företagens lokalisering. Kostnaderna för att transportera människor är dock betydande, vilket därmed har betydelse för företagens lokalisering. Taget i beaktande den strukturförändring som alltjämt sker, där sysselsättningen i jordbruk och tillverkning minskar medan sysselsättningen i tjänster ökar, innebär detta att allt fler företag vill lokalisera sig där andra företag finns.

4.2 Koncentrationsfördelar och insatsfaktorernas rörlighet

Enligt Midelfart-Knarvik och Overman (2002) bestäms näringslivets lokalisering av branschernas koncentrationsfördelar och insatsfaktorernas rörlighet. Företag tillhörande en bransch med koncentrationsfördelar, till exempel att de delar samma teknologi eller har samma kunder, drar fördelar av att vara lokaliserade nära andra liknande företag. Branscher vars främsta insatsfaktorer är geografiskt orörliga måste vara lokaliserade i anslutning till sin insatsfaktor. Till detta hör således allt som är platsbundet, till exempel turism, jordbruk och utvinning av mineraler. Branscher vars främsta insatsfaktor däremot är rörlig är inte platsbundna och är mer beroende av andra faktorer för sin lokalisering. Genom att ta hänsyn till branschernas koncentrationsfördelar och insatsfaktorernas rörlighet kan sex möjliga utfall för näringslivets lokalisering identifieras (se Figur 5).

Om både koncentrationsfördelarna och faktorernas rörlighet är små, kommer företagen att vara geografiskt utspridda beroende på var insatsfaktorerna är belägna (utfall 1). Jordbruk utgör här ett tydligt exempel. Den främsta insatsfaktorn för att bedriva jordbruk är

platsbundet (mark) och det finns små fördelar av att vara lokaliserad nära andra företag inom samma bransch eftersom teknologin är känd.

Motsatsen till utfall 1 är där både koncentrationsfördelarna och insatsfaktorernas rörlighet är stora. Företagen inom sådana branscher har således incitament att lokalisera sig nära andra företag, och eftersom insatsfaktorerna är rörliga har de möjlighet att lokalisera sig där de vill. Det finns dock här en skillnad på koncentrationsfördelar inom och mellan branscher. Finns koncentrationsfördelar inom branschen kommer den branschen att koncentreras till särskilda platser (utfall 4). Om koncentrationsfördelar istället finns både inom och mellan olika branscher, antas företagen lokaliseras på endast ett eller ett fåtal platser (utfall 6). Båda dessa utfall har i Figur 5 nedan getts namnet "svarta hål", vilket refererar till de hål i rymden som sväljer allt i sin närhet. Det branschspecifika "svarta hålet" (utfall 4) ger upphov till så kallade samlokaliseringfördelar och återfinns i branschkluster eller i specialiserade städer, till exempel i bilindustrin. Utfall 6 är däremot ett uttryck för de så kallade urbaniseringsfördelar som återfinns i stora städer.

		Koncentrationsfördelar		
		Små	Stora (inom bransch)	Stora (inom och mellan branscher)
Faktorens rörlighet	Små	(1) Geografisk spridning	(2) Regional specialisering beroende på <i>tillgångar</i>	
	Arbetare: Små Kapital: Stora	(3) Regional specialisering beroende på <i>avkastning</i>	(4) Branschspecifika "svarta hål"	(5) Möjlig polarisering
	Stora			(6) Ett "svart hål"

Figur 5 Scenarier för olika näringsgrenars lokalisering

Källa: Midelfart-Knarvik och Overman (2002)

Då koncentrationsfördelarna är stora medan faktorernas rörlighet är begränsad, antas regionen specialisera sig inom vissa enstaka branscher beroende på regionens *tillgångar* (utfall 2). Om däremot koncentrationsfördelarna är små och faktorernas rörlighet är stor, antas det ske en regional specialisering beroende på var *avkastningen* är som störst (utfall 3). Ett exempel på utfall 2 är turismindustrin, där turistattraktionen utgör en platsbunden insatsfaktor och turistföretagen tjänar på att vara nära andra turistföretag, det vill säga det behövs någonstans att bo, att äta och så vidare. Ett exempel på en bransch inom utfall 3 är telemarketing, eftersom koncentrationsfördelarna är små medan insatsfaktorn (arbetskraft) är rörlig.

Ett sista scenario som Midelfart-Knarvik och Overman (2002) tar upp är då koncentrationsfördelar föreligger, rörligheten för kapital är stor men rörligheten för arbetskraft är låg. I detta fall kommer företagen och kapitalägarna att vara mer flyttningsbenägna än arbetarna. Detta kan leda till en ekonomisk polarisering mellan de som bor i centrum och de som bor i periferin (utfall 5).

Midelfart-Knarvik och Overmans teori av olika näringsgrenars lokalisering kan också ses i ett historiskt perspektiv. Förr i tiden var den huvudsakliga sysselsättningen inom de agrara näringarna. Detta innebar att faktorernas rörlighet var begränsad och att koncentrationsfördelarna var små, vilket innebar en geografisk spridning av arbetskraften. I och med den industriella revolutionen förändrades detta och produktionen började

kännetecknas av allt större koncentrationsfördelar samt att insatsfaktorerna inte längre var låsta. De senaste trettio åren har näringslivet dessutom kommit att kännetecknas av att vara allt mer tjänste- och kunskapsbaserat, vilket har inneburit att koncentrationsfördelarna har fått en allt större betydelse. Detta har sammantaget lett till en ökad regional specialisering samt förekomsten av ”svarta hål”.

4.3 Att stå stadigt på ett halt underlag

I diskussionen ovan har det gjorts en liknelse mellan koncentrationsfördelar och de ”svarta hål” i rymden som suger in allt i sin närhet. Koncentrationsfördelarna har på så sätt liknats vid naturkrafter. En annan vanlig liknelse i litteraturen är att förekomsten av koncentrationsfördelar gör att det är som att stå på ett ”halt underlag”. Städer och regioner som vill stå emot dessa naturkrafter måste på så sätt bemästra konsten att ”stå stadigt på ett halt underlag” (eng. *sticky places on a slippery space*, Markusen, 1996).

Städer och regioner är ”sticky” då rörligheten för regionens viktigaste insatsfaktorer är begränsad. Åre har till exempel tack var sin fjällnatur utvecklats till en populär skidort. Arjeplog och Arvidsjaur har tack var sitt klimat utvecklat en testverksamhet för bilindustrin. Platsspecifika tillgångar, som till exempel natur och kultur, är inget som med lätthet kan flyttas till andra delar av landet. Alla platser har dock inte en platsbunden tillgång som till exempel ett högt berg eller ett kallt klimat.

En del branscher kännetecknas av att både ha låga koncentrationsfördelar och rörliga insatsfaktorer, till exempel telemarketing. Dessa typer av verksamheter kan därför etablera sig antingen i staden eller på landet. Dessa typer av verksamheter är dock svåra att göra ”sticky” eftersom det oftast inte finns något som gör verksamheten platsbunden.

4.4 Produktionscykelteorin och att vara innovativ på olika sätt

Ett annat sätt att beskriva näringslivets lokalisering är produktionscykelteorin. Vernon (1960, citerad i McCann, 2001) menar att företagets lokalisering kan förklaras med var i produktionscykeln de befinner sig. Tidigt i produktionscykeln är företaget fokuserat på informationsintensiva aktiviteter såsom forskning och utveckling. Dessa aktiviteter görs med fördel i en storstad. När sedan produkten är färdigutvecklad och produktionsprocessen har nått en viss mognad och är standardiserad, är det mer fördelaktigt att förlägga produktionen i periferin där kostnaderna är lägre. Verksamheter med stora koncentrationsfördelar bör därför lokaliseras till storstäderna, medan verksamheter med låga koncentrationsfördelar, till exempel standardiserad produktion, bör förläggas där det är mest kostnadseffektivt.

Att företag lokaliseras beroende på deras position i produktionscykeln, innebär att olika områden blir inriktade på olika typer av produktion. Capello och Lenzi (2011) har på detta sätt identifierat tre typer av regioner: (1) Regioner fokuserade på forskning och utveckling (speciellt grundforskning med tillämpning inom ett flertal områden), (2) applicerande regioner (vilka använder befintlig forskning till att ta fram nya produkter), samt (3) imiterande regioner (vilka imiterar och förädlar de produkter och tjänster som andra har utvecklat).

Alla regioner har inte möjlighet att vara fokuserade på forskning och utveckling utan kan istället vara applicerande eller imiterande regioner. Det är dock viktigt att poängtera att det inte ligger någon värdering i en sådan klassificering. Att vara inriktad på forskning och utveckling, applicering eller imitation, utgör alla innovativa verksamheter. Detta innebär således att alla regioner kan vara innovativa, men att de troligen är innovativa på olika sätt.

Att både stora och små regioner kan vara innovativa har även visats i en studie av Orlando och Verba (2005). I stora regioner registreras patent inom främst nya områden och teknologier medan det i mindre regioner främst är patent inom en mer mogen produktionsfas. Orlando och Verba visar således att både stora och små regioner kan vara innovativa men att de är innovativa på olika sätt.

4.5 Hur kan kommuner och regioner arbeta för att skapa ett gynnsamt näringslivsklimat?

Att från den lokala och regionala nivån stärka det lokala och regionala näringslivet är ingen enkel uppgift. Vad det lokala och regionala näringslivet ska fokusera på bör dock avgöras av företagen själva och inte beslutas av något politiskt organ. De styrandes uppgift är istället att ge näringslivet de rätta förutsättningarna att vara konkurrenskraftigt och att bedriva ekonomisk verksamhet (McCann och Ortega-Argilés, odaterad).

Att skapa de rätta förutsättningarna för näringslivet att bedriva ekonomisk verksamhet brukar benämnas som att skapa ett gynnsamt ”näringslivsklimat”. I Tillväxtanalys (2013c) studeras hur kommuner kan arbeta med att förbättra det lokala näringslivsklimatet. Rapporten innehåller en litteraturöversikt, intervjuer med företagare och representanter för kommunledningen i olika kommuner, samt en omvärldsspaning med exempel på insatser för näringslivsutveckling i andra länder. Enligt denna rapport är följande faktorer av betydelse för det lokala näringslivsklimatet:

- Kvaliteten på offentlig service och myndighetsutövning
- Tillgången till infrastruktur
- Utbildning och humankapital
- Inställningen till entreprenörskap och möjligheterna att utveckla affärsidéer
- Näringslivets sammansättning och förekomsten av kunskapsspridning.

En viktig förutsättning för det lokala näringslivsklimatet är att den offentliga servicen och myndighetsutövningen är av bra kvalitet. Detta innefattar inte bara en snabb och adekvat handläggning av ärenden, utan även kommunens inställning till företagande. Näringslivsklimatet är även beroende av en bra infrastruktur, det vill säga att det finns bra transport- och kommunikationsmöjligheter, samt invånarnas utbildning och kompetens. En annan viktig faktor är inställningen till entreprenörskap och möjligheterna att utveckla affärsidéer. Detta innefattar dels mjuka aspekter såsom attityder och riskbenägenhet, men även aspekter såsom tillgången till kapital.

Den sista faktorn i listan ovan, näringslivets sammansättning, innefattar sådana aspekter som tidigare har diskuterats i detta kapitel, det vill säga koncentrationsfördelar och så vidare. Detta innebär att regionerna bör ta tillvara och utveckla sina komparativa fördelar.

Ett gynnsamt näringslivsklimat är därmed beroende av en rad olika faktorer. Många kommuner är dock för små för att genomföra de investeringar eller åtgärder som behövs och vissa frågor är t.o.m. mer lämpliga att utföras av andra aktörer. Detta innebär att samverkan mellan den kommunala, regionala och nationella nivån är av stor betydelse och att en viktig faktor för näringslivsutveckling är en fungerande flernivåstyrning (Tillväxtanalys, 2013c).

5 Avslutande diskussion

5.1 En modell för boendeattraktivitet

I det här avsnittet sammanfattas den ovanstående beskrivningen om varför vissa platser är mer attraktiva än andra, genom att presentera ett förslag till en modell för boendeattraktivitet. Den föreslagna modellen bygger på en modell av Nedomysl (2010) och Maslow (1943).

Nedomysls (2010) modell kan beskrivas som en pyramid bestående av tre nivåer: behov, krav och preferenser. *Behov* utgör pyramidens bas och består av grundläggande behov som måste vara uppfyllda för att en plats överhuvudtaget skall komma ifråga inför ett flyttbeslut. Pyramidens andra nivå, *krav*, avser faktorer som inte anses vara förhandlingsbara utan bör vara uppfyllda för att en plats skall vara attraktiv. Den tredje nivån, *preferenser*, avser faktorer som betraktas som ”det där lilla extra” och som således skulle kunna utgöra en fördel inför ett flyttbeslut. Alla tre nivåer; behov, krav och preferenser, utgör viktiga aspekter i ett flyttbeslut. De tre nivåerna ska dock ses i en rangordning, där behoven först och främst måste vara uppfyllda för att krav och preferenser ska kunna komma i fråga. Detta innebär även att graden av attraktivitet ökar desto fler faktorer som är uppfyllda.

Nedomysls (2010) modell liknar Maslows behovstrappa på så sätt att behoven på en lägre nivå (på de lägre trappstegen) måste vara tillfredsställda innan högre mål (högre trappsteg) blir viktiga. I Maslows behovstrappa består de lägsta trappstegen av grundläggande behov som till exempel mat, kläder och husrum, medan det högsta trappsteget består av självförverkligande som till exempel konsumtion av kultur och nöjen (Maslow, 1943).

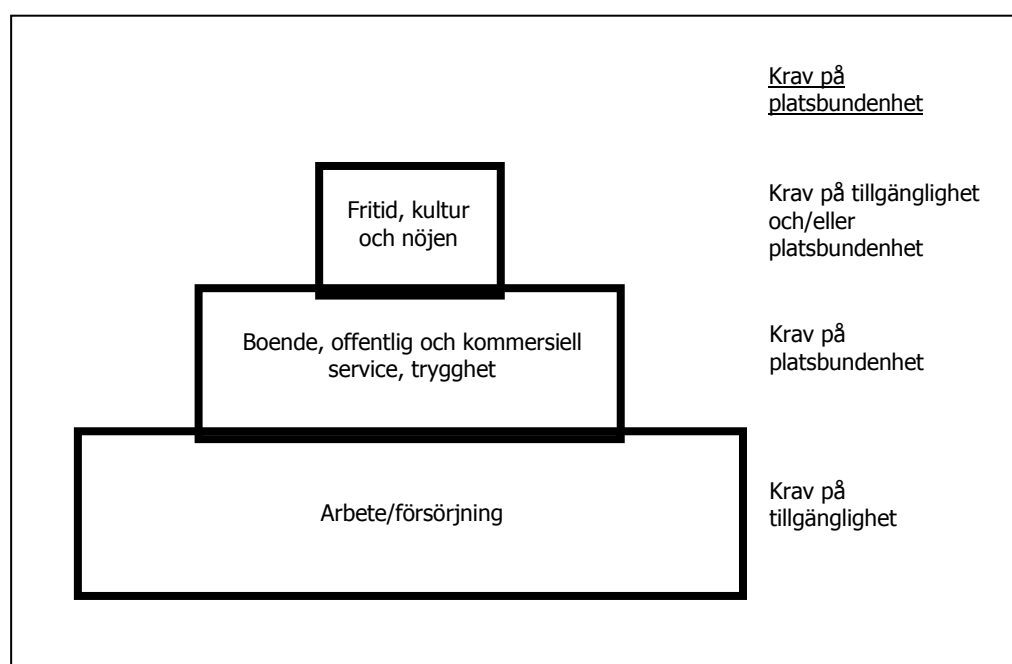
I Figur 6 presenteras vår modell för boendeattraktivitet. Modellen består likt Nedomysls modell av tre nivåer, men med den skillnaden att de olika nivåerna nu har fyllts med de faktorer som forskningslitteraturen anser har betydelse för platserns attraktivitet. Forskningslitteraturen har visat att individers lokaliseringsbeslut påverkas av en rad olika faktorer. Forskningen är dock relativt samstämmig avseende att individers tillgänglighet till ett arbete eller en försörjning bör utgöra en grundförutsättning för att individen ska vilja och kunna flytta (SOU 2007:35, Nedomysl och Hansen 2010, Nedomysl 2011). Tillgången till ett arbete/försörjning bör därför utgöra den första byggklossen i vår modell för boendeattraktivitet.

Att tillgången till ett arbete och en försörjning utgör en grundförutsättning för individers flyttningar, gäller även de som flyttar en kortare sträcka och uppger att de främst flyttar på grund av boendeaspekter, eftersom de troligen kommer att arbeta kvar på sin nuvarande arbetsplats. Detta torde även gälla äldre personer som flyttar på grund av att vara nära familjen, eftersom de sin försörjning säkrad via pensionen. Att ha en försörjning utgör även en grundförutsättning för hemvändarna, vars främsta orsak att flytta hem är närheten till nära och kära.

Att ha ett arbete och en försörjning ska dock inte förväxlas med betydelsen av karriärmöjligheter. Nedomysl och Hansen (2010) samt SOU 2007:35 visar att karriärmöjligheter (eller framtida löneökningar) utgör en viktig faktor för personer med en högskoleexamen. Karriärmöjligheter utgör dock inte en grundförutsättning för att flytta på samma sätt som ett arbete eller en försörjning utgör.

Den andra byggklossen består av faktorer relaterat till boendet, såsom till exempel boendestandard, tillgången till offentlig och kommersiell service, de lokala omgivningarna och områdets trygghet. Betydelsen av dessa faktorer kan bland annat motiveras av Nedomysl och Hansen (2010), Nedomysl (2011) samt Rodriguez-Pose och Ketterer (2012). Utifrån Maslows behovstrappa borde faktorer relaterat till boendet utgöra relativt grundläggande faktorer, vilket motiverar att dessa faktorer bör hänvisas till den andra byggklossen.

Forskningslitteraturen framhåller även betydelsen av kultur och nöjen (se till exempel Florida 2002 samt Rodriguez-Pose och Ketterer 2012). Fritid, kultur och nöjen bör dock räknas till självförverkligande, vilka enligt Maslows behovstrappa bör placeras på det översta trappsteget. Detta innebär att kultur och nöjen får utgöra den tredje och sista byggklossen i vår modell för boendeattraktivitet.

Figur 6 En modell för boendeattraktivitet

Källa: Egen bearbetning

Modellen för boendeattraktivitet i Figur 6 består således av tre byggklossar: en för arbete och försörjning, en för boendeaspekter, samt en för fritid, kultur och nöjen. Den första klossen: att ha ett arbete/försörjning, måste vara på plats innan den andra klossen, boendeaspekter, kan komma i fråga. Den sista klossen, fritid, kultur och nöjen, kan i sin tur komma ifråga först när de två nedre klossarna är på plats.

Syftet med denna modell är att försöka sammanfatta dels vilka faktorer som är betydelsefulla för personers flyttningar, samt dels dessa faktorer relativa betydelse. Den här modellen är givetvis en grov förenkling av verkligheten. Syftet med att konstruera en modell är också att den ska vara en förenkling av verkligheten. Denna modell kan behöva utvecklas ytterligare, till exempel så har aspekter som sociala relationer och karriärmöjligheter inte fått en uttalad placering.

Tack vare att modellen i Figur 6 är relativt enkel kan vi på ett tydligt sätt diskutera de olika faktorernas krav på platsbundenhet. Det är rimligt att anta att olika faktorer för

boendeattraktivitet har olika krav på platsbundenhet. En del faktorer vill man ha i sin närhet, det vill säga de har ett krav på platsbundenhet, medan andra faktorer rimligen har ett krav på tillgänglighet istället för platsbundenhet. Arbete är ett tydligt exempel på en faktor som generellt inte har ett krav på platsbundenhet men som däremot har ett krav på tillgänglighet, eftersom det ska vara möjligt att pendla till och från arbetet. Boende, skola och vårdcentral är dock troligen faktorer som man vill ha i sin närhet och därmed borde ha ett krav på platsbundenhet.

Att det finns en skillnad i krav på platsbundenhet mellan arbete och boende framgår av den forskning som har studerat skillnader i flyttmotiv mellan korta och långa flyttningar. För en person som flyttar långt utgör arbete generellt den viktigaste faktorn. För en person som flyttar en kort sträcka utgör arbete dock inte en lika viktig faktor, utan istället är det boendefaktorer som spelar en stor roll. Att ha ett arbete och en försörjning utgör fortfarande en grundförutsättning, men personer som flyttar en kort sträcka behöver troligtvis inte byta arbetsplats utan kommer istället att pendla till sitt arbete (Niedomysl, 2011a).

Den översta byggklossen ”fritid, kultur och nöjen” består troligen av en del faktorer som har en platsbundenhet, medan en del faktorer har ett krav på tillgänglighet. En del av de faktorer som ingår i gruppen fritid, kultur och nöjen är att betrakta som sällanköpsvaror, det vill säga man går vanligtvis inte på bio, teater eller hockey alla dagar i veckan. Sådana faktorer borde således ej ha ett krav på platsbundenhet men däremot ett krav på tillgänglighet. Andra typer av fritidsaktiviteter, till exempel träning, är emellertid något som konsumeras mer vardagligen och som däremot har ett större krav på platsbundenhet.

Att de olika bestämningsfaktorerna kan antas ha olika grad av platsbundenhet borde innebära att kommuner och regioner kan ha olika strategier för att attrahera inflyttare. För att en individ ska vara villig att flytta till en plats så kommer individen att efterfråga alla tre byggklossar. Det är dock troligen boendeklossen som bestämmer i vilken kommun individen väljer att bo, medan de övriga byggklossarna kan vara lokaliserade i närliggande kommuner. Det kan således vara fullt rationellt för en kommun att attrahera inflyttare enbart med avseende på boendaspekter förutsatt att de andra faktorerna finns tillgängliga i närliggande kommuner. En region eller ett län måste däremot se till helheten och alla tre byggklossar.

Att boendeattraktivitet bestäms av en kombination av olika faktorer samt att den lokala och regionala nivån kan ha olika strategier i sitt arbete för attraktivitet, innebär att det kan finnas ett behov av lokal och regional samverkan. En välfungerande flernivåstyrning kan därmed utgöra ett viktigt verktyg för att skapa attraktiva regioner.

5.2 Vidare studier

Attraktivitet har i den här rapporten beskrivits som att kunna delas in i tre olika typer: boende-, besöks- och näringslivsattraktivitet. Dessa olika typer av attraktivitet kan sedan studeras för både lokal, regional och nationell nivå, eller för olika grupper av människor. Detta innebär att attraktivitet som studieområde kan beskrivas som ett träd där olika grenar representerar olika avgränsningar eller specialiseringar. En avgränsning som det är intressant att studera vidare är invandrades omflyttningar efter deras ankomst till Sverige. Ett annat område som är intressant att studera är vad som bestämmer näringslivsattraktivitet på nationell nivå, det vill säga vilka faktorer påverkar utländska investerars val av olika länder?

Ett annat område som är intressant att studera är vad kommuner och regioner kan göra för att skapa attraktiva platser. I Tillväxtanalys uppdrag att öka kunskapen om de faktorer som skapar attraktiva platser, kommer Tillväxtanalys att undersöka vad det finns för exempel i Sverige och andra länder om hur kommuner och regioner arbetar med attraktivitet. Syftet med detta arbete är att få en större förståelse för hur kommuner och regioner kan arbeta med att främja boendeattraktivitet. Uppdraget slutredovisas i december 2014.

Referenser

- Asheim, B. och Hansen, H.K. (2009). Knowledge Bases, Talents, and Contexts: On the Usefulness of the Creative Class Approach in Sweden. *Economic Geography*. Vol 85(4): 425–442.
- BKN (2008). Samband mellan bostadsmarkand, arbetskraftens rörlighet och tillväxt. Statens bostadskreditnämnd.
- Boverket (2014). Låst läge på bostadsmarknaden – marknadsrapport maj 2014. <http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2014/Marknadsrapport-maj-2014.pdf>
- Capello, R. och Lenzi, C. (2011). Territorial Patterns of Innovation in Europe. Politecnico di Milano. Paper presented at the 51st ERSa Conference, held in Barcelona 30 august to 2nd September.
- Fjertorp, J. (2012). Bör kommuner eftersträva befolkningstillväxt? *Ekonomisk debatt* 3/2012. Sid 19–25.
- Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class*. New York: Basic Books.
- Fokus (2014). Här är det bäst att bo 2014. *Fokus*, nr 20, maj 2014. <http://www.fokus.se/bastattbo/har-ar-det-bast-att-bo-2014/>
- Glaeser, E. (2005). Review of Richard Florida's The Rise of the Creative Class. *Regional Science and Urban Economics*, 3:593–96.
- Glaeser, E. och Kohlhase, J. (2003). Cities, Regions and the Decline of Transport Costs. *HIER Discussion Paper* Number 2014.
- Hansen, H.K. och Niedomysl, T. (2009). Migration of the creative class: evidence from Sweden. *Journal of Economic Geography*. Vol. 9, sid 191.206.
- Krugman, P. (1991). Increasing Returns on Economic Geography. *Journal of Political Economy*. 99(3):483–99.
- Markusen, A. (1996). Sticky Prices in a Slippery Space: A Typology of Industrial Districts. *Economic Geography*. 72(3)
- Maslow, A.H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*. 50(4): 370–69.
- McCann, P. (2001). *Urban and Regional Economics*. Oxford: Oxford University Press.
- McCann och Ortega-Argilés (odaterad). Smart Specialisation, Regional Growth and Applications to EU Cohesion Policy.
- Midelfart-Knarvik, K.H. och Overman, H.G. (2002). Delocation and European integration, is structural spending justified? *Economic Policy*. 322–59.
- Niedomysl, T. (2010). Towards a conceptual framework of place attractiveness: a migration perspective. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 92(1): 97–109.

- Niedomysl, T. (2011a). How Migration Motives Change over Migration Distance: Evidence on Variation across Socio-economic and Demographic Groups. *Regional Studies*. Vol.: 45.6, sid. 843–55.
- Niedomysl, T. och Amcoff, J. (2011a). Is There Hidden Potential for Rural Population Growth in Sweden? *Rural Sociology*. Vol.:76(2), sid. 257–79.
- Niedomysl, T. och Amcoff, J. (2011b). Why Return Migrants Return: Survey Evidence on Motives for Internal Return Migration in Sweden. *Population, Space and place*. Vol.: 17, sid. 656–73.
- Niedomysl, T. och Clark, W.A.V. (2014). What matters for internal migration, jobs or amenities. *Migration letters*, 11(3): 101–08.
- Niedomysl, T. och Fransson, U. (2014). On Distance and the Spatial Dimension in the Definition of Internal Migration. *Annals of the Association of American Geographers*. 104(2):357–72.
- Niedomysl, T. och Hansen, H.K. (2010). What matters more for the decision to move: jobs versus amenities? *Environment and Planning A*, 42: 1636–49.
- OECD (2013). *How's life? 2013 – Measuring well-being*. November 2013. <http://www.oecd.org/statistics/howslife.htm>
- Orlando, M.L. och Verba, M. (2005). Do only big cities innovate? Technological maturity and the location of innovation. *Economic Review, Federal Reserve Bank of Kansas city*, 2005 QII sid 31–57.
- Rodriguez-Pose, A. och Ketterer, T. (2012). Do local amenities affect the appeal of regions in Europe for migrants? IMDEA Working Paper series in Economics and Social Sciences 2012:04.
- SOU 2007:35. Flyttning och pendling i Sverige – Bilaga 3 till Långtidsutredningen 2005.
- Sörli, K., Aure, M., och Langset, B. (2012). Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? Bo- og flyttemotiver de første årene på 2000-tallet. NIBR-rapport 2012:22.
- Telemarksforskning (2013). Forslag til ny programteori for attraktivitet – Milepelsnotat 2. TF-notat nr. 11/2013.
- Tillväxtanalys (2010a). Regionernas arbetskraftsförsörjning – en analys av nuvarande och framtida kompetens- och arbetskraftsförsörjning i Sveriges FA-regioner. Rapport 2010:06.
- Tillväxtanalys (2010b). Städer och tillväxt – Vad säger forskningen? WP/PM 2010:04.
- Tillväxtanalys (2011). Städer och deras tillväxtförutsättningar – En beskrivning av olika städer och deras förutsättningar för tillväxt. Rapport 2011:08.
- Tillväxtanalys (2012a). Destinationsutveckling – Turismens betydelse för regional och nationell tillväxt. Rapport 2012:09.
- Tillväxtanalys (2012b). Rural Housing – Landsbygdsboende i Norge, Sverige och Finland. Rapport 2012:05.
- Tillväxtanalys (2013a). Regional tillväxt 2013 – en rapport om regional tillväxt och utveckling. Rapport 2013:06.
- Tillväxtanalys (2013b). Strategier för regional kompetensförsörjning. Rapport 2013:03.

Tillväxtanalys (2013c). Lokalt näringslivsarbete – förutsättningar och begränsningar. Rapport 2013:10.

Tillväxtanalys (2014). Utvärdering av hållbara turistdestinationer – Delrapport 2, processutvärdering. PM 2014:07.

Vernon, R. (1960). *Metropolis 1985*. Cambridge: Harvard University Press.

Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, är en gränsöverskridande organisation med 60 anställda. Huvudkontoret ligger i Östersund och vi har verksamhet i Stockholm, Brasília, New Delhi, Peking, Tokyo och Washington D.C.

Tillväxtanalys ansvarar för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser och därigenom medverkar vi till:

- stärkt svensk konkurrenskraft och skapande av förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag
- utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft, hållbar tillväxt och hållbar regional utveckling

Utgångspunkten är att forma en politik där tillväxt och hållbar utveckling går hand i hand. Huvuduppgiftet preciseras i instruktionen och i regleringsbrevet. Där framgår bland annat att myndigheten ska:

- arbeta med omvärldsbevakning och policyspaning och sprida kunskap om trender och tillväxtpolitik
- genomföra analyser och utvärderingar som bidrar till att riva tillväxthinder
- göra systemutvärderingar som underlättar prioritering och effektivisering av tillväxtpolitikens inriktning och utformning
- svara för produktion, utveckling och spridning av officiell statistik, fakta från databaser och tillgänglighetsanalyser

Om PM-serien: Exempel på publikationer i serien är metodresonemang, delrapporter och underlagsrapporter.

Övriga serier:

Rapportserien – Tillväxtanalys huvudsakliga kanal för publikationer.

Statistikserien – löpande statistikproduktion.

Svar Direkt – uppdrag som ska redovisas med kort varsel.